

A Habsburgok és Európa. Három évszázad története Mohácestól a népek tavaszáig

Pál Judit: *A Habsburg Monarchia története 1526–1848*. 2. javított kiadás, Líceum Kiadó, Eger, 2022. 439. oldal.

Az elmúlt évtizedekben több áttekintő munka jelent a magyar és az egyetemes történelmi tematikában, melyek jól használhatók a felsőoktatásban és nagy haszonnal forgathatják azokat a történelem iránt érdeklődő olvasók. Lassan végéhez közeledik a magyar országgyűlés történetét áttekintő monográfiásorozat, mely által a kora újkortól a 20. századig bezáróan modern áttekintésekkel rendelkezünk a magyar parlamentarizmus történetéről. Viszonylag ritkák azonban azok az áttekintő jellegű munkák, melyek egy-egy multietnikus állam történetét kísérik végig úgy, hogy közben célzottan szakítani szeretnének a nemzeti történetírások hagyományos perspektívájával. Pál Judit munkája ilyen hiánypótló jellegű, hiszen egy olyan korszakot dolgoz fel monografikus jelleggel, melyben a modern Magyarország alapjai megteremtődtek. A történeti munkák hagyományosan általában más korszakhatárokkal dolgoznak, ezt az időszakot kettő vagy három periódusra tagolják. Ez az írás azonban egységesen tekint 300 év időszakára, vállalva a korszakhatárok átlépésének nehéz feladatát.

A másik erénye a munkának, hogy a szerző nem Magyarország-, és nem Ausztria-történetet alkotott, hanem a monarchia egységét mutatja be írásában. Igen gyakori hiba ugyanis, melybe történészek „szeretnek” beleesni, hogy Magyarország történelmét a monarchia keretére való tekintet nélkül szemlélik csupán.

A kötetet hosszas ausztriai és magyarországi kutatás alapozta meg, mely során a szerző áttekintette az elmúlt évek releváns szakirodalmát, és szintetizáló jelleggel készített egy olyan munkát, mely egyszerre szól a szakmának és az érdeklődő nagyközönségnek. Messze túlmerészkedett szorosan vett szakterületén, szintetizáló szándékkal közelítette meg a kérdést. A második kiadás nem egyszerűen ismétli az első megjelenést, hanem a szerző több, újonnan megjelent releváns munkát feldolgozott, és pontosította a korábbi szöveget. Ez a változtatás azonban lényegi kérdéseket nem érintett.

A Líceum Kiadó által gondozott második kiadást az is indokolta, hogy a kötet nagyszerűen alkalmazható az oktatásban, több tárgy tematikájában is szereplő, rendszeresen használt munka. Felépítéséből következően, bár nem jegyzenek íródott, de a felsőoktatásban mégis tankönyvként használható.

A kötet 13 fejezetre tagolva mutatja be a témát, ezek a fejezetek alapvetően kronologikus rendet követnek, de egy-egy kérdés tekintetében meg is törik azt. Hiszen több esetben, a vizsgált korszak egészét tekintve 1526 és 1848 között egységesen kezel

a kérdést. Az első három fejezet a kereteket jelöli ki. Az első rész a földrajzi és közjogi keretokról szól, a Habsburg-család felemelkedésének lépéseit tekinti át, és végül pedig a Habsburgoknak a Német-római Birodalmon belüli szerepét mutatja be. Az eseményeket a birodalom 1806-os megszűnéséig kíséri végig. Ezek a részek az előtörténet tekintetében bőven túlnyúlnak a vizsgált időszakon, így olyan egyetemes történeti áttekintést adnak a középkori (Közép-)Európa történetéből, mely a szorosan vet témán túl is használhatóvá teszi a kötetet az oktatás során.

A bevezető jellegű fejezeteket követően alapvetően a politikatörténet válik a kötet fő rendezőelvévé. Az első nagyobb egység a török veszély fokozódását, az oszmán hódítást, az ezzel szembeni védekezést, majd a felszabadítás lépéseit kíséri végig. Két fejezet a hadügyi eseményekkel párhuzamos konfesszionalizációs folyamatot ismerteti. Az első egység a reformációt mutatja be, a második pedig az erre adott katolikus választ. A konfesszionalizáció lesz ugyanis az a tényező, ami a monarchia kereteinek alakulására alapvető befolyást gyakorol. Hiszen egyrészt hozzájárul a magyar rendek önállósodási mozgalmaihoz, másrészt pedig elvezet a cseh rendek politikai ambícióinak a kudarcához.

A XVIII. század négy fejezeten keresztül reprezentálódik a kötetben. Egy átkötő fejezet a vesztfáliai béke és Mária Terézia uralkodásának kezdete közötti időszak eseményeit mutatja be, külön kiemelve a kultusz területén bekövetkező változásokat, valamint a monarchia jövőjére vonatkozó lehetséges megoldásokat. Gondolva itt a spanyol örökségre, annak elvesztésére és a Magyarország monarchián belüli helyzetével kapcsolatos elképzelésekre. A korszak politikatörténetét bemutató rész elsősorban a felvilágosult abszolútizmusra és annak reformjaira koncentrálnak. Emellett azonban két jelentős fejezet szól a gazdasági és társadalmi változásokról, valamint a barokk művészetekről.

A 19. század első feléről két fejezetben olvashatunk. A politikatörténeti rész mellett egy gazdasági és társadalomtörténeti fejezet segít áttekinteni és egységben szemlélni a monarchia történetének ezt a fontos szakaszát. A kötet végén pedig egy önálló fejezet tekinti át a Habsburg-család hétköznapi életének főbb színtereit.

A kötet egyik legfontosabb erénye, hogy szintetizálja a magyar és a külföldi, elsősorban természetesen osztrák kutatók munkáit, és ezen a téren is igen alapos, amit jelez az impozáns irodalmi lista. Szakít továbbá azokkal a sztereotip megközelítésekkel, melyek a hazai történetírást általában jellemzik, nem belülről, hanem inkább felülről mutatja be témáját. Ki kell továbbá emelni azt is, hogy az erdélyi területek története is megfelelően integrálódik a monarchikus összképbe.

A szerző több esetben is foglalkozik fogalmi és definíciós kérdésekkel, ami elsősorban a tankönyvi jellegből adódik. Bemutatja például azok az elméleti vitákat, melyek a katolikus reform, ellenreformáció; abszolútizmus, felvilágosult abszolútizmus, reformabszolútizmus fogalmihoz kapcsolódnak.

Pál Judit: *A Habsburg Monarchia története 1526–1848.*

A szöveg olvasmányos, jól érthető, nyelvileg igényesen megformált. A kötet differenciált képet nyújt a vizsgált korszakról, mind tudományos, mind oktatási céllal jól használható.

PAP JÓZSEF